

Vlastní Wilde, mistr brilantního a impertinentního paradoxu, jedinečný causeur, dostává se ke slovu v třetím nejefektnějším jednání. Ale ku podivu, co chytá v knize, nechytalo často se scény. Jest to tím, že Wilde má dnes školu, která jej padělá právě po této stránce? Nebo tím, že drama není pouhou konverzací pod salonním lustrem a že nevyznívá s jeviště nic silněji, co není podloženo psychologickou situací?

Capusovou Slečinkou z pošty jest těžko nadchnouti se i člověku, který zredukoval své požadavky na minimum. Je to dost pitvorná a hrubozrná fraška, která má jen kabát veselohry společenské, a přitom ne právě vtipná a jiskrná fraška. Co v ní bylo svého času v detailech nového, dávno zastaralo; takové bulvární zboží žije jepicový život. Budiž, toť jeho osud a konečně i právo; ale naším právem jest žádati, aby se k nám dovaželo alespoň včas, kdy žije a svítí barvami. Neboť barvy jeho hasnou opravdu s barvami vázanek.

Těžko jest říci posud něco určitějšího o ensemblu. Že je nehotový a diletantský, mohlo by překvapit jen naivníka, který bral doslova kadidlo, jímž jednotlivé členy jeho zahalovali pobratření referenti, kdy ještě vystupovaly příští hvězdy vinohradské na různých prknech, jež se propůjčovala k siláckým dramatickým experimentům neškodného jinak Kruhu českých spisovatelů. Horší jest, že prokukuje již sem tam čertovo kopytko manýry, zlé theatrální manýry a machy, která tarasí svojí obmezenou suffisancí nejvíce cestu ke stylu. Vnitřní tvořivé práce a jakéhosi kulturního citění postřehl jsem dosud nejvíce u paní Beníškové. Nedá se dosud také mnoho říci o režii; divů žádných neukázala ani zrakům, které by si jich nejvíce přály. Jde širokou, rozšafnou cestou průměrné prostřednosti a duchaplností věru nehřeší; nepřepíná, bůh ví, také požadavků ani na herce, ani na vnímavost divákovu; co mu podá, podá velmi jednomyslně, po lžici. Sekunduje jí svým trochu titěrným a suchým, ale ne nepřijemným uměním pan Wenig: a zdá se, že si rozumějí.

*Národní divadlo: Abigail H. Horákové Páni;
Karla Horkého Vodopád Giessbach*

Nesympatická, sentimentálně žánrová hra jsou Páni. Žijí ze starého a laciného kontrastu obětavých rodičů a zvrhlých, sobeckých dětí a z jiného, ne mnohem dražšího protikladu bratra bohatého a zlého a bratra chudého, soucitného a účinného. Je to dosti obratně vycénovaná stará larmoyantní kalendářová povídka o dětech, kterým dali rodiče vystudovat z posledního a které se jim odcizí, když se domohou postavení, a neschází tu ani nepřijemného repousoiru: ztraceného syna, zběhlého studenta a předměstského herce, nad nímž kdysi udělali všichni kříž a který má (to dvojí disparátní zavazadlo mívají také jen lidé v kalendářových povídkách) nejen herecký talent, ale i hluboký soucit. Stručně mluveno: nečisté umělecké složky, nečisté umělecké prostředky, uzounké zorné pole, dětinské hodnocení, malicherné sentimentální koketování, žádný smysl pro perspektivnou dramatickou velikost. Larmoyantní žánr a ne drama. Kdy pochopí se u nás konečně — ne autorem, neboť milosrdná příroda ustrojila to již pravidlem tak, že autor chápe jen to, na co stačí — ne autorem, ale kritikou, že vypožorovat několik rysů více méně groteskních a nalepit je na figuru není ještě tvorbou dramatického charakteru? Že srazi-li se třeba dost temperamentně jako ve druhém aktě naší novinky rodiče s dětmi a bratři s bratřími, není to ještě dramatický konflikt, nýbrž jen hádka nebo spor? Že vnitřní organizace, která by snad z nouze stačila na průměrnou povídku, není ještě dramatem? Že drama musí míti svou zvláštní, *jedinečně přísnou a zákonnou* organizaci sil, zvláštní logickou metodu, která váže v jediný zákonný rytmický vzorec všechny elementy a síly hry? Kdy přestane ta zbabělá anarchistická kondescence ke každému netvaru i polotvaru, shovívavá povolnost každé zrůdě? Kdy získá se konečně alespoň kus stylového citění a myšlení?

O objemné aktové „básni“ p. Horkého, jak tituluje divadelní cedule *Vodopád Giessbach*, nerado se mně píše. P. Horký jest

muž, ve kterém rozhodně něco jest: kus síly i kus něhy, třebaš byly posud zavaleny leckterou brutalitou nebo sentimentalitou a třebaš jim posud scházelo často vlastní umělecké posvěcení. Četl jsem od něho několik feuilletonů pro širší lidové obecnost, v kterých byla místy noblesa srdce ne právě dnes běžná. Jakýmsi *rytířem ulice* vystupoval v nich p. Horký; dovedl se zastat třebaš poslední aretované prostitutky správně i odvážně; dovedl vycítit a uctít tvář boží i v posledním zavrženém člověku; o mnohé tak zvané choulostivé otázky dovedl promluvit přímo, jasně a čestně; slovem: jakási duševní vyspělost byla v těch několika kouscích prózy, které jsem od něho četl. Také v leckteré básni p. Horkého při vši nehoráznosti naleznou se místa, kde proniká a zápasí lepší duch, toužící poctivě po umělecké organisaci svého chaosu.

Tím trapnější jest konstatování, že v naší divadelní novince není po něm patrnějších stop. Hemží se přímo bizarními schválnostmi, baroknostmi a hůře: čirými absurdnostmi. Jak si představit na příklad geniálního hudebníka, který se dobrovolně mrzačí jen proto, aby se přiblížil ženě, již prý odpuzuje od něho jeho umělecká velikost, která prý se bojí zatížit jeho let ke slunci? Jaká nakupenina bizarních, čirě papírových, z prstu vysátých fantasií! Což nevyznačuje se každý opravdový umělec krajní láskou ke svému umění, a není to právě tato láska, která z něho činí v životě často chladného a zdánlivě bezcitného egoistu? Aby se nám tento celý barokní poměr Šlechtův a ženy Bervicovy jen trochu objasnil nebo přiblížil, bylo by třeba dvou tří aktů! Ale budiž, přijměme jej se zavřenýma očima. Nastává pak nová nepřekonatelná nesnáze, jak vysvětlit, že takový exaltovaný šílenec dává se vypočítavě pojistit na své ruce u společnosti a inkasuje nepoctivě od ní nějaký stotisícový obnos!

Styl dramatu sluje prostě *nulnost*. Co není v dramatu *nulné*, bezesporné, pevné, co dá se mysliti jinak, jest již eo ipso špatné. Nestačí pouhá pravděpodobnost, nestačí pouhá možnost. Ale hra p. Horkého nedostupuje ani jich! Tím dá se změřit její umělecký pád.

Ve hře p. Horkého je místo, které mne chytlo ve znamení-tém podání p. Vojanově. Místo, kde líčí zmrzačený umělec svá muka v čarovném kraji švýcarském. Takový horský kout je hoto-vým dostaveníčkem nejrůznějších zvuků a tónů přírodních i lidských, které nemohou nevydráždit k šílenství člověka, jenž zvykl se jimi inspirovati k hudební tvorbě. Snad toto místo bylo jádrem básně, snad z ní vyrostlo drama p. Horkého. Žel jen, že tak zvráceně a absurdně. Neboť všecko ostatní je pitvor-nost, pošetilost a v nejlepším případě nezdůvodněná schválnost a libovůle. Jen jednoho tu není: banálnosti nebo citové sprostoty. A v tom jest naděje pro budoucnost.

Městské divadlo vinohradské: V. Štechův Deskový statek

Novou veselohrou p. Štechovou kmitne se moment, v němž ležela příležitost i podnět k opravdové veliké charakterotvorné veselohře po způsobu Molièrově — příležitost a podnět, které dovedl ovšem virtuosně nechat padnout literární podnikatel p. Štech, neboť ví z mnohých zkušeností, že psáti molièrovské veselohry naprosto by se nevyplatilo v zemi, v níž pracuje nakladatelské družstvo Máj. A tak napsal, co se vyplácí: veselohru štechovskou. Ale o ní později: vraťme se zatím k momentu, jemuž dovedl p. Štech tak znamenitě odolat.

V pražském předměstí strojí se oposice, která požene při nejbližších volbách útokem na posavadní radniční stranu, ale tato oposice potřebuje jako soli, má-li zvítězit, ve své čelo... šlechtice, šlechtice, jehož jméno by oslnilo masy. Tak soudí vůdcové demokratické oposice demokratického národa v demokratickém pražském předměstí. Tato honba za šlechticem a zkušeností, kterých s ním získali měšťáci — jaká látka k velké, pathologicky podložené veselohře! P. Štech, nechť a nevěda, udeřil tu na velikou národně pathologickou látku. Vzpomeňme jen genealogických procesů před několika roky, které nás zostudily dokonale po celé střední Evropě — procesů, které